

**ACTIVITATEA COMISIEI MIXTE ROMÂNNO-UCRAINEANĂ
A ACADEMIEI ROMÂNE DE ISTORIE, ARHEOLOGIE,
ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR DIN PERIOADA 1994-2002**

Mircea Petrescu-Dîmbovița

În anul 1994 în cadrul Academiei Române și al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei au luat ființă Comisiile mixte româno-ucraineană și ucraineano-română de istorie, arheologie, etnografie și folclor, care, prin protocoalele încheiate la Iași și Kiev, au fost de acord cu următoarele teme de cercetare:

A. Arheologie

1. Monumentele culturii Cucuteni-Tripolie. Expediții arheologice comune în România și Ucraina, partea ucraineană propunând participarea la săpăturile arheologice de la Talianki, editarea în comun a unor lucrări și monografii, precum și deplasări reciproce în România și Ucraina.
2. Monumentele complexului Noua-Sabatinovka-Coslogeni. Expediții arheologice comune în Ucraina și România, partea ucraineană propunând participarea la săpăturile arheologice din așezările de la Vinogradnâi Sad și Bugskole din regiunea Nikolaev, editarea în comun de monografii, colaborarea pentru un repertoriu sau o hartă a acestui complex, schimburi de specialiști și organizarea de simpozioane și conferințe la Kiev și Iași.
3. Orașele antice și populația litoralului de NV al Mării Negre din perioadele colonizării grecești, clasică și elenistică, precum și din primele secole d.Hr., partea ucraineană propunând coordonare pentru probleme paleodemocratice și paleoeconomice în condițiile legăturilor cu triburile din Hinterland, participarea cercetătorilor români la săpăturile arheologice de la Olbia și Tyras, iar a celor ucrainieni la săpăturile arheologice de la Histria și din chora acesteia, precum și din alte orașe de pe litoralul nord-vest pontic, publicații, seminarii, simpozioane și conferințe în comun în Ucraina și România, precum și colaborarea cu cercetătorii Filialei din Crimeea a Institutului de arheologie din Kiev al Academiei Naționale de Știință a Ucrainei.
4. Populații și culturi din spațiul carpato-nord-pontic, temă propusă de partea română.
5. Fortificațiile medievale din spațiul carpato-nord-pontic, temă propusă de partea română, între timp susținătorul ei, Al. Andronic din Iași, a decedat.

B. Istorie

1. Ucraina în izvoarele istorice românești medievale și Țările Române în izvoarele slave, temă propusă de partea română.
2. Relațiile culturale cu „Frăția” din Lvov în secolele XVI-XVII, temă propusă de partea română.
3. Mihai Viteazul și ortodocșii din Rutenia, temă propusă de partea română.

Partea ucraineană a apreciat că temele propuse de partea română prezintă interes și perspectivă. De asemenea a solicitat ca să se completeze tematica părții române cu următoarele teme:

1. Cultura și etnosul așezărilor nistriano-dunărene din mileniul I d.Hr., responsabil fiind desemnat D.N. Kozak.
2. Istoria și cultura statelor din zonele nord-vestice ale litoralului Mării Negre (sec. VII î.Hr.-IV d.Hr.), responsabil prof. S.D. Kryžickij, membru corespondent al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, director al Institutului de Arheologie din Kiev.
3. Legăturile Ucrainei cu Moldova și Valahia, în vremea războaielor de independență de sub conducerea lui Bogdan Hmelnițki, responsabil prof. dr. V.A. Smolii, membru corespondent al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei.
4. Legăturile culturale și politice ale Ucrainei cu Moldova și Valahia în sec. XV-prima jumătate a sec. XVI, responsabili acad. D. Isaevici și Igor Zinoviiski Mitko cercetător științific principal.

În ceea ce privește problema relațiilor ucrainieno-române în sec. XIX-XX s-a arătat de partea ucraineană că aceasta depinde de Centrul bucovinean de pe lângă Universitatea de Stat din Cernăuți *O. Fedikovici*, responsabilul Centrului docent M.E. Panciuk.

C. Folclor și demografie

1. Influențe reciproce româno-ucrainiene în cultura populară (tema, simboluri, interpretare, ornament).
2. Cultura populară și etnicul (analiză comparată), temă propusă de partea ucraineană pentru a fi realizată prin colaborarea etnologilor, etnosociologilor și etnopsihologilor.
3. Studiile relativ la Românii din Ucraina și Ucrainenii din România, respectiv statutul, cultura populară, etnia, expediții comune, audieri în masă, crearea unui centru informațional de date și publicarea rezultatelor, precum și un seminar internațional cu tema: Moștenirea etno-culturală și renașterea națională, în 1995 în România, în 1996 în Ucraina și în 1999 la alegere.

Prima sesiune a celor două Comisii mixte româno-ucraineană și ucraineano-română de istorie, arheologie, etnografie și folclor a avut loc la Iași la 18 și 19 mai 1994.

Această primă sesiune a fost precedată de o sesiune internațională de la Piatra-Neamț asupra problematicei culturii Cucuteni-Tripolie, la care au participat și 5 arheologi ucrainieni. La acestea se adaugă participarea unor arheologi români și ucrainieni la săpăturile arheologice de la Olbia și Istros și o călătorie de documentare a câtorva arheologi români la Institutul de arheologie din Kiev.

La prima sesiune de la Iași a celor două Comisii mixte româno-ucraineană și ucraineano-română, cu tema **Cercetarea arheologică și unele probleme de arheologie**, au fost susținute următoarele comunicări de participanții români ai Comisiei româno-ucraineană: **Les considérations de la culture Cucuteni de Roumanie** (dr. D.Monah, Iași); **Considérations sur le complexe Noua-Sabatinovka-Coslogeni** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Problèmes concernant les villes grecques de Dobroudja** (prof.dr. P. Alexandrescu, București); **La culture et l'ethnos des établissements nistriens-danubiens dans l'espace carpat-danubien-pontique au I er millénaire après J.C.** (prof.dr. D. Teodor, Iași); **Relations sur les fortifications médiévales dans l'espace carpat-nord-pontique** (dr. Al. Andronic, Iași); **Relations culturelles avec "Frăția" de Lvov aux XVIe-XVIIe siècles** (dr. S. Gorovei, Iași); **Mihai Viteazul et les orthodoxes de Ruthénie** (dr. C. Rezachevici, București) și **Observations sur le tombeau du l'hatman Mazepe** (de același autor).

La acestea se adaugă propunerea făcută de S.D. Kryžicij de a se înscrie în

programul Comisiilor mixte următoarele teme de istorie: **Les relations de l'Ukraine avec la Moldavie pendant la guerre de libération sous la direction de Bogdan Chmelnițky** (V.A. Smolii, Kiev); și **Les relations entre les personnalités culturelles et politiques de l'Ukraine et celles de la Moldavie et de la Valachie au XVe siècle-la première moitié du XVIIIe siècle** (Ia. Isaevič et I.Z. Mitko, Kiev).

La *a doua sesiune* a celor două Comisii mixte, din august 1995, cu tema **Probleme de etnogeneză în Antichitate și Evul Mediu în România și Ucraina**, partea română a susținut următoarele comunicări: **La situation ethno-démographique dans les Ve-XIe siècles dans les régions extracarpatiques de la Roumanie** (prof.dr. D. Teodor, Iași); **L'importance de la culture et civilisation roumaino-byzantine dans le contexte de la société carpatho-danubien-pontique (II-X siècles)** (dr. Ștefan Olteanu, București); **Petru Movilă, un représentant important de la culture orthodoxe dans les pays ukrainiens et roumains** (dr. C. Rezachevici, București); **Une variante de chanson de Noël ukrainien rencontrée dans la Roumanie „Malanca”** (dr. V. Adăscăliței, Iași).

La *a treia sesiune*, din martie-iunie 1996, de la Gălănești (jud. Suceava), cu tema **Lumea antică și barbarii și relațiile etno-culturale româno-ucrainiene de-a lungul istoriei**, partea română a susținut următoarele comunicări: **Quelques considérations concernant le complexe Noua-Sabatinovka-Coslogeni** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Le premier et le plus grand roi des Thraces. L'inscription d' Acornion de Dionysopolis** (dr. Al. Suceveanu, București); **La céramique avec les inscriptions des tuiles estampillées découvertes à Bărboși-Galați** (dr. S. Sanie, Iași); **Aspects démographiques dans les villes Ouest-Pontiques et la province Moessia Inferior. Nomina et officia** (V. Cojocar, Iași); **L'empire romain d'Est et l'apparition des Slaves au Bas Danube sous la lumière des sources byzantines** (dr. C. Rezachevici, București); **Fibules byzantines des Ve-VIIe siècles dans l'espace carpato-danubien-pontique** (prof.dr. D.Gh. Teodor, Iași); **Réalités démographiques sur le territoire de la Moldavie du Nord aux VIIIe-XIe siècles** (dr. Șt. Olteanu, București); **L'ethnonymes roumains pour les Slaves de l'Est** (dr. I. Lobiuc, Iași); **Évolution ethno-démographique dans la Bucovina dans la fin du XVIIIe et début du XIXe siècles** (dr. Mihai Ștefan Ceaușu, Iași); **Une possible relation entre le roumain „Strigătura” et l'ukrainienne „Ceastushka”** (prof.dr. V. Adăscăliței, Iași).

Sesiunea a patra, din iunie 1997 de la Konotop, Baturin și Cernigov, cu tema: **Problema urbanizării în contexte etno-culturale**.

Partea română a susținut următoarele comunicări: **Certains problèmes concernant le complexe Noua-Sabatinovka-Coslogeni** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Terre et peuples au Nord de la Mère Noire chez les auteurs antiques** (dr. V. Cojocar, Iași); **Nouvelles découvertes relatives aux cultes et croyances dans le Sud Romain de la Moldavie** (dr. S. Sanie, Iași); **Les éléments d'Est dans des siècles VIe-VIIIe dans le territoire carpato-danubien au Sud de Carpates** (prof.dr. D.Gh. Teodor, Iași); **Sur l'instrument archaïque musicale „buhaiu” (bourdon)** (prof.dr. V. Adăscăliței, Iași); **La genèse des villes du Moyen Âge dans la Moldavie** (prof.dr. V. Spinei, Iași).

După deschiderea sesiunii a urmat un spectacol de muzică și dansuri populare ucrainiene dat de o formație locală și primirea cu cântece, pâine și sare oferită de țăranii ucrainieni din Baturin .

Ne-am deplasat apoi la Konotop, la cca 240 km NE de Kiev, unde am fost cazați la periferie, într-un centru de pediatrie, cu camere de închiriat la etaj. La sosire la gară am

fost așteptați de secretarul rezervației istorice de la Baturin.

În ziua de 12 iunie a avut loc deplasarea cu un autocar la Cernigov, la cca 200 km NNV de Konotop. Orașul acesta, cu cca 300.000 locuitori, cu centrul refăcut cu prizonierii germani, după război, ca și la Konotop, este capitala județului Cernigov pe Desna cu străzi largi și cu parcuri de verdeată și cu un important centru de monumente istorice din secolele XI-XIII.

Prima vizită a fost la Institutul pedagogic de cinci ani, la Facultatea de Istorie, care are 200 de studenți. Printre profesorii de aici menționăm pe conferențiarul Kovaliuko, conducătorul săpăturilor arheologice la Baturia. La recepția oferită au asistat decanul Facultății de Istorie și un profesor de istoria Rusiei, care apoi ne-a dat explicații la unele monumente istorice din acest oraș, după cum urmează:

1. Valul cu tumuli;
2. Obeliscul de la movila neagră din secolul al X-lea, mormântul comun al gardei principale a cnejilor ruși din Kiev;
3. Catedrala Dspenski din secolul al XII-lea, cu o turlă mare centrală și cu mai multe mici laterale;
4. Clădirea Colegiului de la sfârșitul secolului al XVII-lea-începutul secolului al XVIII-lea, cu o biserică în interior și cu o turlă mare supraetajată la intrare;
5. Teatrul muzical dramatic *T.G. Seveenko*;
6. Centrul orașului *Drujba*, cu piața și blocurile mari din preajma statuii lui Bogdan Hmelnițki de sculptorul I. Kavalbridge și arhitecții G. Petrașenico și A. Karnabel.

La recepția oferită am cunoscut și pe tânărul sculptor Ghenadie Alexevici Erșov, membru al Asociației artiștilor plastici din localitate, care dorește să execute o statuie lui Mazeppa pentru orașul Galați, unde un cartier poartă numele lui Mazeppa. La rugămintele membrilor Comisiei mixte ucraineano-română, acesta a informat în scris Secția de științe istorice și arheologie a Academiei Române, cu rugămintea ca Secția respectivă să se adreseze forurilor în drept (Ministerul Culturii sau Președenție), solicitându-i sculptorului o ofertă privitoare la costul statuii pentru a fi prezentată Academiei Române.

A cincea sesiune anuală a Comisiilor mixte româno-ucraineană și ucraineano-română din 12-13 mai 1998 de la Celic Dere, Tulcea, Galați și București, cu tema **Așezările rurale ale României și Ucrainei din timpurile cele mai vechi până în Evul Mediu, inclusiv.**

Această sesiune a fost organizată cu sprijinul Institutului de arheologie din Iași, condus de prof.dr. D.Gh. Teodor, al Institutului de cercetări ecomuzeale din Tulcea, director dr. Gavrilă Simion, al Institutului Român de Tracologie din București, director prof.dr. Petre Roman și al Serviciului de relații externe al Academiei Române, prin doamna Tatiana Oprescu.

La această sesiune au participat nouă specialiști din România și patru din Ucraina de la Institutul de arheologie din Kiev. La început a fost prezent și prof.dr. Petre Roman, directorul Institutului Român de Tracologie din București, care în cadrul acestui Institut colaborează strâns cu arheologii din Ucraina, acordând sprijinul acestui institut român săpăturilor arheologice de la Tyras, atât în ceea ce privește participarea arheologilor români la aceste săpături, cât și din punct de vedere financiar. Din aceste motive a fost desemnat în 1998, de conducerea Academiei Române, ca al doilea vicepreședinte al Comisiei mixte româno-ucraineană de istorie, arheologie, etnografie și folclor.

Pentru orientarea și informarea participanților, Comisia mixtă româno-ucraineană a elaborat programul comunicărilor în limbile română și ucraineană și o fascicolă cu rezumatele comunicărilor române în limbile franceză, germană și engleză, precum și publicarea unor comunicări în broșuri speciale în limbi de circulație universală sau în unele reviste din România și Ucraina. La acestea se adaugă și publicarea comunicărilor de la a cincea sesiune în publicația *Interacademica*, I, București, 1999.

În timpul sesiunii comunicările și intervențiile au fost traduse din română în rusă și invers de domnul V. Cojocaru de la Institutul de arheologie din Iași, care a venit special de la München pentru această sesiune, unde se afla cu o bursă DAAD, ca și de Rodica Ursu de la București, colaboratoare a Institutului de cercetare ecomuzeală de la Tulcea.

Un alt aspect al colaborării cu partea ucraineană a fost acela al participării la săpăturile arheologice din Ucraina și România, sub formă directă sau a vizitelor, de la Olbia și Tyras, ultimele executate cu fonduri, dispuse parțial de Institutul Român de Thracologie din București, rezultatele fiind recent discutate la Brăila, la o dezbatere organizată recent de Muzeul din această localitate, în colaborare cu Institutul Român de Thracologie din București.

La rândul lor, unii arheologi ucrainieni de la Kiev și Odessa au vizitat șantierul arheologic de la Histria și alte situri arheologice din Dobrogea.

Partea română la această sesiune a prezentat următoarele comunicări : **Quelques considérations concernant les habitats et les habitations de l'aspect Ariusd-Cucuteni-Tripolie** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Iron Age settlements discovered in Dobroudja** (G. Simion, Tulcea); **Nichtgriechische Personnanen in Steininschriften. aus den griechischen Städten der nord und nord-westlichen Schwarzmeerküste in V-I Jdev.Chr.** (dr. V. Cojocaru, Iași); **Le village dans la Dobroudja romaine** (dr. Al. Suceveanu, București); **Rural settlements in roman Dobroudja** (dr. Victor Bauman, Tulcea), **Les communautés villageoises de l'est de Carpathes aux XI- XIVe siècle** (prof.dr. V. Spinei, membre correspondant de l'Académie Roumaine, Iași); **The Etnologique Stratification reported by Archelology** (prof.dr. V. Adăscăliței, Iași); **La vie économique dans les établissements situés dans la Plaine du Danube en Xe-XVIIe siècles** (prof.dr. I. Căndea, Brăila).

De asemenea, în cadrul acestei sesiuni s-au efectuat următoarele vizite:

1. Tulcea: a) Muzeul de arheologie
b) Delta Dunării, parțial.
2. Galați: a) Facultatea de Litere, Istorie și Teologie a Universității Dunărea de Jos
b) Muzeul de istorie și Lapidarium-ul acestui muzeu
c) Zonele Bisericii Precista și ale bisericii Sf. Gheorghe, ca și cartierul Mazeppa pentru a cunoaște locul unde s-ar putea instala eventual bustul hatmanului Mazeppa, donat de sculptorul Ghenadie Eršov din Cernigov.
3. Isaceea: zona șantierului arheologic cu obiective militare și civile din secolele IX-XIII.
4. Niculițel: edificiul *martyrium*, cu relievelor martirilor Zoticos, Attalos, Kamasi(o)s și Philypoos, deasupra căruia s-a construit o bazilică. Tot complexul datând din secolele II-IV a fost inclus într-o rezervație arheologică de mari proporții.

Participări la săpăturile arheologice din Ucraina

În perioada 1 august-31 septembrie 1998, drd. V. Cojocaru a participat la săpăturile mixte de la Tyras, conduse de dr. T.L. Samojlova, cercetătoare a Filialei din Odessa a Institutului de arheologie din Kiev, la care a mai luat parte Ioan Carol Opreș de la Institutul

Român de Tracologie din București, iar conferențiar dr. Ionel Căndea, directorul Muzeului din Brăila, a condus timp de o lună săpăturile din sectorul medieval de la cetatea de la Belgorod-Dniestrovski (Cetatea Albă).

Participări la manifestări științifice internaționale din Ucraina

Din partea română conf.dr. Ionel Căndea, dr. Valeriu Sârbu și doctoranzii Victor Cojocaru și Ioan Carol Oprea au participat la săptămâna internațională, organizată în perioada 21-24 aprilie de Direcția Monumentelor istorice ale regiunii Odessa, cu tema **Căi de colaborare: ultimele rezultate ale cercetărilor arheologice din regiunea Odessa**. Cu această ocazie s-a prezentat și broșura cu titlul **Lucrări de conservare ale regiunii Odessa**, de sub redacția lui N.A. Șterbul și T.L. Samojlova.

Stagii de documentare în Ucraina

A. Drd. Victor Cojocaru în perioada 1-15 octombrie 1998 ca delegat al Institutului Român de Tracologie din București a studiat ștampilele de pe amforele din vechile și noile săpături arheologice, păstrate în depozitul Muzeului de arheologie din Odessa și la Filiala din Odessa a Institutului de arheologie din Kiev a Academiei Naționale de Științe a Ucrainei.

B. Drd. Victor Cojocaru în perioada 10-26 decembrie 1998, ca delegat al Institutului Român de Tracologie din București, s-a documentat în arhiva și biblioteca Institutului de Arheologie al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, beneficiind de concursul domnului prof.dr. S.D. Kryžickij, membru corespondent al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, director al Institutului de arheologie din Kiev și președinte al Comisiei mixte ucraineano-română și a domnului A.G. Korvin Piotrovsky, secretarul științific al Institutului de arheologie din Kiev și secretar al Comisiei mixte ucraineano-română. De menționat că domnul drd. Victor Cojocaru și cu doamna T.L. Samojlova pregătesc pentru tipărire **Corpus-ul ștampilelor de pe amforele de la Tyras**, care va fi publicat în o revistă de circulație internațională de către Institutul Român de Tracologie din București. În această privință pentru domnul Victor Cojocaru este foarte utilă pentru interpretarea materialului epigrafic de la Tyras și Olbia, specializarea prin bursa DAAD la **Kommision für alte Epigraphie des und Geschichte des Deutschen archäologischen Instituts din München** condusă de prof.dr. Michael Wörle, directorul acestei Comisii. În legătură cu această problemă, trebuie de menționat că domnul Victor Cojocaru se va mai deplasa la aceeași Comisie încă 4 luni la München, ca bursier al Fundației Hans Seidel, în legătură cu comentariul inscripțiilor corpusului ștampilelor de pe amforele de la Tyras.

C. Domnul doctorand Victor Cojocaru a dat pentru a fi imprimată prima parte, în limbile germană și franceză, a raportului său privind activitatea Comisiilor mixte româno-ucraineană și ucraineano-română de istorie, arheologie, etnografie și folclor, până la sesiunea de la Cernăuți (1995). A doua parte a acestui raport, la care el lucrează, conține până în prezent activitatea până la sesiunea de la Mangalia-Neptun din 2003, va fi inclusă în fascicule II-III a publicației **Interacademica**.

În concluzie, de la a V-a sesiune din 1998, activitatea Comisiilor mixte româno-ucraineană și ucraineano-română a contribuit la o mai bună cooperare între cele două Comisii, concretizată în publicarea de către Institutul Român de Tracologie din București a unei broșuri, conținând comunicările susținute la a V-a sesiune a acestei Comisii. La a VI-a sesiune, care va avea loc în România, sperăm că vor participa și specialiști în istoria Evului Mediu și epoca modernă.

Sesiunea a șasea a avut loc între 10 și 13 iunie 1999 la Cernăuți, oraș de veche

tradiție istorică, culturală și științifică. Tema sesiunii: **Relațiile dintre populațiile și civilizațiile regiunilor carpato-danubiano-pontică și nordul Marii Negre din cele mai vechi timpuri până în Evul Mediu inclusiv.**

Partea română, reprezentată prin 9 specialiști, respectiv 6 din Iași și câte unul din București, Brăila și Craiova, a susținut următoarele comunicări: **Le complexe culturel Cucuteni: les relations et les synchronismes avec d'autres cultures contemporaines d'autour de la Mer Noire** (Cornelia Magda Mantu, Iași); **Certaines considérations concernant les relations de l'âge du bronze entre les civilisations de l'espace carpato-danubien-pontique et celles de la zone nord-pontique** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Quelques considérations concernant la vie spirituelle à l'Est des Carpates à l'âge du Bronze et du Hallstatt ancien** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **La plastique Horodiștea-Erbiceni-Gordinești** (dr. Ruxandra Alaiba, Iași); **Le raport entre la specificité géographique et le processus indo-européen** (prof.dr. M. Brudiu, Galați); **Relations entre les geto-daces de l'est des Carpates et les civilisations voisines** (dr. S. Teodor, Iași); **Rites et rituels funeraires à Piroboridava** (dr. S. Teodor, Iași); **Christian roman byzantine imports north of the Lower Danube** (prof.dr. D.Gh. Teodor, Iași).

În cadrul acestei sesiuni s-au vizitat câteva sate românești și monumente de cultură din jud. Storojineț și câteva sate ucrainiene și monumente de cultură din districtul Chițcani. Din proprie inițiativă s-a vizitat și cetatea Hotin, monument de arhitectură medievală remarcabil și important din punct de vedere istoric și al civilizației Evului Mediu.

S-a realizat propunerea mai veche a părții ucrainiene de a se publica comunicările celei de a cincea sesiuni a Comisiilor mixte de la Celic Dere (Tulcea) din 1998 de Institutul Român de Tracologie din București, având ca redactori responsabili pe acad. M. Petrescu-Dîmbovița și pe prof.dr. S.D. Kryžicij, membru corespondent al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei și ca redactori pe dr. Ioan Carol Opriș din București și drd. V. Cojocaru din Iași.

Menționăm participarea lui Victor Cojocaru la săpăturile arheologice și la stagiile de documentare în Ucraina, respectiv în august-octombrie 1999 la săpăturile arheologice mixte ucraineano-române de la Tyras și ale lui V. Bârcă de la Cluj-Napoca, cercetător la Institutul Român de Tracologie din București, la săpăturile mixte ucraineano-române de la Satul Nou și Orlovka

În a doua jumătate a lunii octombrie 1999 drd. V. Cojocaru a studiat materialele arheologice de la Muzeul Arheologic din Odessa și de la Filiala din Odessa a Institutului de Arheologie din Kiev și la biblioteca acestui Institut din Kiev.

Stagii de documentare în Germania

1. V. Cojocaru șase luni (1 nov. 1999-30 apr. 2000) ca bursier al Fundației Hans Seidel pentru tema relativ la izvoarele epigrafice ale orașului Tyras, la Comisia pentru istorie veche și epigrafie a Institutului arheologic german, publicarea unui corpus de inscripții, în colaborarea dr. T.L. Samojlova de la Odessa, care se va tipări la București, prezentând interes pentru relațiile economice și politice ale acestui oraș cu centre economice și politice din spațiul egeo-mediteranean și pontic.

2. La 16 februarie 2000 Victor Cojocaru a susținut o comunicare la Comisia de istorie veche și arheologie din München și a colaborat cu mai multe articole la publicația Tyras-Cetatea Albă, prezentând rezultatele de la patru campanii de săpături arheologice (1996-

1999) de la Tyras-Cetatea Albă, efectuate de Institutul Român de Tracologie din București, și la revistele *Tyche* din Viena, *Archeologia* din Kiev, *Thraco-Dacica* din București și *Arheologia Moldovei* din Iași.

3. Publicarea necropolei culturii Noua de la Trușești în volumul *Trușești. Monografie arheologică* de M. Petrescu-Dîmbovița, M. Florescu și A.C. Florescu, 1999.

4. Drd. V. Cojocaru a publicat prima parte a activității Comisiei româno-ucraineană în limba germană, în *Interacademica*, I, 1999, și în limba română în *Arheologia Moldovei*, XIV, 2003 și în limba germană în a doua parte în *Interacademica*, II-III, 2001, și în limba ucraineană în *Arheologia* din Kiev.

A șaptea sesiune de la Mangalia-Neptun din 16-21 mai 2000 cu tema **Viață spirituală pe teritoriile României și Ucrainei de-a lungul timpului**, la care au participat 18 specialiști, dintre care 11 din România și 7 din Ucraina, a fost organizată cu sprijinul Institutului Român de Tracologie din București și al Comisiei Internaționale pentru promovarea studiilor indoeuropene și tracice (secretar dr. Vasile Cheluță-Georgescu din Mangalia). Acesta din urmă, în calitate de director al Muzeului de arheologie din Mangalia, a putut asigura, prin colaborare cu administrația locală și cu unii sponsori, în mod gratuit, cazarea și mesele la Hotelul *Albert* de la Neptun, precum și transportul cu mașina la Ploiești și Constanța și retur și de la Mangalia-Neptun.

Partea română a susținut următoarele comunicări: **Quelques considérations concernant la vie spirituelle à l'âge du bronze et du Hallstatt ancien** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **La vie spirituelle des tribes Cucuteni. Le stade de la recherche** (dr. D. Monah, Iași); **Unpublizierte Daten über die Siedlung Cernavoda I-Kultur in Cernavoda** (prof.dr. P. Roman, București); **Rites et rituelles funéraire à Piroboridava** (dr. S. Teodor); **The Sfântu Gheorghe Feast and the Reminiscences of Some Ancient Cults in Carpathia and the Carpathian-Danubians Regions** (Dr. Marcela Bratiloveanu-Popilian); **Importations chrétiennes Romano-Byzantines au Nord du Bas Danube** (prof. D.Gh. Teodor, Iași); **Neues über den Achilleskult im nordwestlichen Schwarzeerraum** (dr. V. Cojocaru, Iași); **The Spirituality of the Geto-Dacians in the Iron Age** (dr. G. Simion, Tulcea).

În ceea ce privește viața spirituală a comunităților tracice la est de Carpați, aparținând culturii Noua, s-au întreprins, îndeosebi de către arheologii din Republica Moldova, analize complexe a elementelor de rit și ritual funerar din această cultură, pe baza orientării scheletelor și a poziției acestora, forma gropilor și a poziției lor, a numărului și a tipurilor de obiecte de inventar.

De asemenea, pentru practicile rituale din Bronzul târziu s-a presupus că au fost folosite și cele cinci cești de aur, considerate de origine locală, ale tezaurului de la sfârșitul epocii bronzului de la Rădeni (jud. Neamț), ca și ceștile de aur de același tip de la Krigvolin, dintre Nistrul și Bugul inferior, din Ucraina și de la Vîlcitrîn de la nord de Balcani de pe teritoriul Bulgariei.

Manifestările religioase sunt atestate la est de Carpați și în Hallstattul timpuriu, când unele simboluri ale cultului soarelui (cercuri concentrice, spirale și alte motive decorative de pe ceramică și obiecte din metal), răspândite din Mediterana și până în sudul Europei, au fost semnalate și la est de Carpați.

În ceea ce privește ritualurile funerare din această vreme de la est de Carpați, prezintă interes necropolele tumulare de la Volovăț și plane de la Cucorâni cu morminte

de incinerare în urne aparținând grupelor Grănicești și Corlăteni. În necropola de la Volovăț (jud. Suceava) tumulii reprezintă de obicei mormântul colectiv al unei familii, resturile incinerate ale membrilor acesteia fiind introduse pe rând în urne tăiate ritual. Ritualul depunerii urnelor cu gura în jos, frecvent în cultura Otomani și reluat în Hallstattul timpuriu, se va întâlni și în Hallstattul mijlociu și chiar mai târziu în grupul Bârsești din SV Moldovei.

În legătură cu ritualul funerar sunt și unele morminte de la Trifești (jud. Iași), ale grupului Corlăteni, care pun problema sacrificării unor cornute mari.

Cu prilejul acestei sesiuni, în afară de comunicările susținute de români și ucrainieni, s-a vizitat și Muzeul arheologic din Mangalia.

De asemenea s-a participat și la a XI-a sesiune internațională a Comisiei pentru promovarea studiilor indoeuropene și tracice, de la 28 mai-1 iunie 2001 de la Mangalia-Jupiter, prezidată de prof.dr. P. Roman.

S-au mai efectuat deplasări pentru documentare în Ucraina, în prima jumătate a lunii septembrie 2001, de către prof.dr. D. Teodor și drd. Victor Cojocaru la șantierul arheologic de la Tyras-Cetatea Albă. De asemenea s-au vizitat și șantierele arheologice de la Olbia, Bochciserai, Mangup, Chersones, Kerci și Mixemehion. Între 19 noiembrie și 1 decembrie 2000 prof.dr. D. Teodor și drd. Victor Cojocaru s-au mai deplasat la Cernăuți, Kiev și în Crimeea, datorită sprijinului Serviciului de Relații externe al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei. În afară de aceste deplasări, drd. V. Cojocaru a participat în toamna anului 2000 și la săpăturile de la Tyras-Cetatea Albă.

În ceea ce privește publicațiile, cu sprijinul Institutului Român de Thracologie s-au tipărit următoarele lucrări: *Interacademica*, II-III și culegerea de studii **Tyras-Cetatea Albă**, îngrijită de drd. V. Cojocaru și dr. T.L. Samojlova, cu prefețe de prof. dr. P. Roman și prof. dr. S.D. Kryžickij; **Die Nekropole der Noua Kultur auf der „Țuguia” bei Trușești, Botoșani, Nord Moldau, Rumänien** (acad. Dr. Mircea Petrescu-Dîmbovița, Iași) și **Die paléoanthropologische Untersuchung den der Skelette aus der Noua Nekropole von Trușești-Țuguia** (Maria Cristescu (+) und Georgeta Miu, în aceeași publicație). La acestea se adaugă teza de doctorat a lui V. Cojocaru, care urma să fie tipărită de Institutul Român de Thracologie din București.

În încheierea sesiunii s-a preconcept pentru viitor de a se acorda atenția cuvenită și unor probleme de istorie medie și modernă. De asemenea, s-a avut în vedere și modernizarea cercetărilor prin obținerea unui calculator și a altor mijloace moderne de cercetare.

A opta sesiune, cu tema: **Diferite aspecte legate de locuințe de-a lungul timpului pe teritoriile României și al Ucrainei**, a avut loc la Odessa între 15 și 19 octombrie 2001. Găzduirea participanților a fost Hotelul Yunvit și lucrările sesiunii, în cele mai bune condiții, la Casa oamenilor de știință de la Odessa, grație eforturilor organizatorilor respectiv T.L. Samojlova și N.A. Șterbul, responsabilul comitetului pentru protecția moștenirii culturale a regiunii Odessa.

Din partea română au participat șapte specialiști de la Institutul de arheologie din Iași și de la Universitatea „Al.I. Cuza” din aceeași localitate, care au susținut următoarele comunicări: **Considérations concernant les habitations de l'énéolithique évolué à céramique peinte sur le territoire de la Roumanie** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Sanctuaires in the Cucuteni culture** (dr. Cornelia Magda Mantu, Iași); **Habitates et habitations de l'espace extracarpatique de la Roumanie aux début de l'âge du Fer**

(prof.dr. Attila László, Iași); **Rezidential Houses in Tyras during the Late Hellen Period** (drd. V. Cojocaru and dr. T.L. Samojlova, Iași and Odessa); **Contribution à la connaissance de l'espace d'habitation dans les établissements géto-daciques** (dr. S. Teodor, Iași); **Dwellings and Houses Annexes of the -V th to the VI- th centuries B.C. in the Eastern and Southern Carpathians Regions** (prof.dr. D. Teodor, Iași) și **Habitats médiévaux des Siret** (prof.dr. V. Spinei, membre correspondant de l'Académie Roumanie, Iași).

La acestea se adaugă **Domostroytestvo anticinor tipî** (dr. T.L. Samojlova, Odessa și dr. V. Cojocaru, Iași).

Pe lângă prezentarea comunicărilor și participării la discuții interesante pe marginea acestora s-au vizitat și unele obiective de interes cultural, istoric și arheologic. În mod deosebit menționăm vizitarea la 18 octombrie a Cetății Albe și a șantierului arheologic de la Tyras (lângă actualul Belgorod Dnestrovski), din perioadele greacă și romană de lângă cetatea medievală, condus de dr. T.L. Samojlova, la care a participat și drd. V. Cojocaru.

La Odessa s-a vizitat și Fundația Elenistică, condusă de domnul Sofranis Parlatisopoulos, Fundație creată în 1992 la Atena și cu centre de referință la New York, Berlin, Odessa, Alexandria, Paris și Londra. La Odessa Filiala, în afară de un muzeu, avea o bibliotecă și organiza cursuri pentru limba greacă.

Pe data de 19 octombrie a fost și o întâlnire cu consulul României la Odessa, domnul Cornel Georgias, discutându-se cu acesta mai multe aspecte importante ale colaborării culturale și științifice româno-ucrainiene. Între altele, a fost exprimată ideea organizării la Cetatea Albă a unui simpozion ucraineano-român în memoria lui Ernst von Stern, Paul Nicorescu și Grigore Avakian, trei reprezentanți de seamă ai istoriografiei ruse și române, de numele cărora se leagă începuturile cercetării arheologice a Tyrasului și a Cetății Albe, foarte bine cunoscute în secolele XV-XIX.

Cu prilejul acestei sesiuni de la Odessa, cercetătorul dr. V. Cojocaru s-a documentat relativ la inscripțiile lapidare antice de la Odessa, Kiev și Crimeea, de la Filiala din Simferopol a Institutului de arheologie din Kiev.

Remarcăm în încheiere buna organizare a sesiunii de către colegii de la Odessa și nivelul înalt al discuțiilor științifice purtate. Cu această ocazie ne-am convins o dată în plus, dacă mai era nevoie, că cele care ne unesc cu specialiștii ucrainieni sunt mult mai multe și mai importante decât cele care ne despart.

În afară de documentare, cercetător dr. V. Cojocaru a participat în lunile august-octombrie 2001 la săpăturile arheologice de la Tyras-Cetatea Albă, iar dr. Valeriu Cheluță-Georgescu, dr. Ion Pâslaru și dr. V. Bârca la săpăturile mixte de la Cartal-Orlovka.

Deasemenea, în ceea ce privește publicațiile, a apărut în 2001 *Interacademica*, II-III, publicată de către Institutul Român de Thracologie din București, în care este un articol relativ la monetăria romană de la Orlovka.

Sesiunea a noua a Comisiilor mixte respective a avut loc la Jupiter-Mangalia în perioada 30 mai -3 iunie 2002 cu tema: **Tipuri de așezări fortificate din România și Ucraina de-a lungul timpului.**

Această sesiune a fost organizată cu sprijinul prof.dr. Petre Roman, director al Institutului Român de Thracologie din București, care a avut inițiativa organizării unei întâlniri științifice dedicate rapoartelor de săpături arheologice din 2001 de către acest

institut în Ucraina (Tyras-Cetatea Albă, Cartal-Orlovka, Belie-Țercov, Biserica Albă) și în Republica Moldova, întâlnire care a precedat sesiunea anuală a Comisiilor mixte.

La susținerea financiară a acestei sesiuni au contribuit Academia Română la cheltuielile de transport, cazare, masă și organizarea unei excursii la Constanța și unele sponsorizări obținute de domnul dr. Valeriu I. Cheluță-Georgescu, director al Muzeului Callatis din Mangalia.

În acest context lucrările sesiunii s-au desfășurat în condiții foarte bune, datorită efortului organizatoric și financiar depus de către dr. V. Cheluță I.-Georgescu.

La sesiunea aceasta a Comisiilor mixte au participat 12 specialiști din partea română (șase din Iași, doi din București și câte unul de la Craiova, Sfântul Gheorghe, Tulcea și Mangalia) și 12 ucrainieni (nouă din Kiev, doi din Odessa și unul din Cernăuți).

Condițiile foarte bune în care s-au desfășurat lucrările și nivelul înalt al sesiunii respective vor constitui conținutul publicației *Interacademica*, V, a cărei tipărire s-a sperat că va putea fi finanțată de Academia Română.

În ședința din dimineața zilei de 1 iunie 2002 în cadrul Institutului Român de Thracologie, cu participarea membrilor Comisiilor mixte, au fost discutate mai multe probleme de colaborare în domeniul tracologiei, printre care și cea a organizării Congresului al XI-lea mondial de thracologie, planurile de cercetări arheologice româno-ucrainiene pentru anul 2002 și unele lucrări în curs de tipărire.

În ședința de după-amiază a aceleași zile și în alte două ședințe din 2 iunie s-au desfășurat lucrările Comisiilor mixte și au fost prezentate comunicări legate de tema: **Tipuri de așezări fortificate din România și Ucraina de-a lungul timpului.**

Specialiștii din partea română au susținut următoarele comunicări : **Quelques données concernant les fortifications des établissements de la culture Cucuteni entre les Carpates et le Prut** (acad. M. Petrescu-Dîmbovița, Iași); **Des zones fortifiées, défendues dans des différentes périodes et régions sur le territoire de la Roumanie. But, réalisation, technique, signification** (prof.dr. Petre Roman, București); **Nouveaux aspects concernant l'âge du bronze dans le sud-est de la Transylvanie** (dr. Valeriu Cavruc); **Nouvelles données offertes par la recherche d'une nécropole d'inhumation des siècles VI-II av. J.C. du Nord de Dobroudja** (dr. L. Gavrilă, Tulcea); **Le système du complexe de défense du Tyras antique et son évolution cronologique** (dr. V. Cojocar, Iași, dr. T.L. Samojlova, Odessa); **Les établissements fortifiés géto-dace dans la zone est-carpatique de la Roumanie** (dr. S. Teodor, Iași); **Types des établissements des siècles VI-X dans les régions de l'Est et du Sud des Carpates** (prof.dr. D.Gh. Teodor, Iași); **Les voies de communication et de fortification dans la Moldavie médiévale** (drd. D. Agache, Iași); **Translations spirituelles-culturelles** (dr. S. Diamandi, București); **Les significations de le foyer, retrouvés dans la pratique populaire de l'espace carpato-danubien** (dr. Marcela Bratilovean-Popilian, Craiova); **Changements symboliques religieux. Lecture herméneutique** (dr. Ruxandra Alaiba, Iași).

L'activité de la Commission mixte roumaine-ukrainienne de l'Académie Roumaine d'histoire, d'archéologie, d'ethnographie et de folklore dans la période 1994-2002
Résumé

Dans cet article on présente l'activité de la Commission mixte roumaine-ukrainienne de l'Académie Roumaine d'Histoire, d'Archéologie, d'Ethnographie et de Folklore dans la période 1994-2002 dont moi j'étais le président. Après cette période, compte-tenu de mon âge et de mon état de santé, l'Académie Roumaine a délégué comme président de cette Commission le professeur dr. Victor Spinei, membre correspondant de l'Académie Roumaine et directeur de l'Institut d'Archéologie de Iassi.

Pour ce rapport on a utilisé les deux rapports en allemand publiés par V. Cojocaru chercheur scientifique à l'Institut d'Archéologie de Iassi et boursier DAAD en Allemagne, ainsi que d'autres compte-rendus publiés par lui dans *Archeologia Moldovei*, dont un en roumaine (2002) et l'autre en français (2003).

Ainsi ont été publiés ici les communications soutenues par la partie roumaine aux sessions mixtes de Iassi (1998), Cernăuți (1999), Mangalia-Neptun (2000), Odessa (2001) et Mangalia-Jupiter (2002).

Aux ces sessions ont été discutés les suivantes thèmes: Les recherches archéologiques et certains problèmes d'archéologie (première Session). La partie ukrainienne a proposé les suivantes deux thèmes dans le domaine de l'histoire:

1) Les relations de l'Ukraine avec la Moldavie dans la guerre de libération sous le conduite de Bogdan Chémelnițki

2) Les relations entre les personnalités culturelles et politiques de l'Ukraine avec celles de la Moldavie dans le siècle XVIIe et la moitié du XVIIIe siècle; Les problèmes d'éthnogenèse dans l'antiquité et le Moyen Âge dans la Roumanie et l'Ukraine (Ier session), première partie; le monde antique et les barbares, la deuxième partie; les relations ethno-culturelles le long de l'histoire (IIIe session); le problème de l'urbanisation dans les contacts ethno-culturels de l'Europe de Sud-Est (IVe session); les établissements ruraux de la Roumanie et de l'Ukraine des temps le plus reculés jusqu'au Moyen Âge inclusivement (V^e session); les relations entre les populations et civilisations des régions carpatodanubiennes-nordpontiques (VIe session); la civilisation et la vie spirituelle dans les régions du Bas Danube et du nord de la Mer Noire (VIIe session); la maison dans l'Ukraine et la Roumanie le long de l'histoire (VIIIe session); les types d'établissements fortifiés de la Roumanie et de l'Ukraine le long de l'histoire (IXe session).

Pour chaque session ont été mentionnées les thèmes et les titres des communications, la participation de la partie roumaine aux quelques manifestations internationales de la Roumanie et de l'Ukraine, les stages de documentation en Ukraine et en Allemagne, les publications de la Roumanie dont un lieu important l'occupe la thèse de doctorat du V. Cojocaru (2004), intitulée **Les populations de la zone nordique et du sud-est du Pont Euxin aux VI-I siècle avant J.Ch, à partir des données épigraphiques.**

En tout, il résulte une coopération avantageuse et continue entre 1994 et 2002 des deux Commissions mixtes roumaino-ukrainienne et ukrainienne-roumaine d'histoire, d'archéologie, d'ethnographie et de folklore de l'Académie Roumaine et l'Académie Nationale de Sciences de l'Ukraine, activité reflétée dans la publication, *Interacademica*, I (1999) et II-III (2002), publiée par l'Institut Roumain de Thracologie du Bucarest, également, les collaborations étroites entre ces deux Commissions ont contribué aussi à une meilleure connaissance de ces deux pays et peuples.

Un rôle important l'ont eu aussi les voyages de documentation en Ukraine, premièrement la participation et les visites aux chantiers des fouilles de Tyras-Cetatea Albă, ainsi que les visites aux musées de Cernăuți, Kiev, Simferopol et Kerson, que sauf le matériel archéologique, ont permis la consultation des nombreuses publications de spécialité.

De même est remarquable l'organisation exemplaire du séjour en l'Ukraine, qui a assuré le confort nécessaire pour l'accomplissement des déplacements dans des meilleures conditions.